สมุดไทยดำเรื่อง จินดามณี เล่ม ๑

ดอกรัก พยัคศรี, ปริวรรตและเรียบเรียง[๑]

รหัสเอกสาร	นฐ ๔๑ ๐๓๑๒
ต้นฉบับ	สมุดไทยดำ
อักษร	ไทย-ขอมไทย
ภาษา	ไทย-บาลี
เส้น	หรดาล
ขนาด	๑๑.๑ x ๓๔.๗ ซม.
สถานที่พบ	วัดท่าพูด ต. ไร่ขิง อ. สามพราน จ. นครปฐม
จำนวนเล่ม	ขาดออกเป็น ๒ เล่ม ไม่ต่อเนื่องกัน
สภาพเอกสาร	ไม่สมบูรณ์ เนื้อเรื่องไม่ครบ สันนิษฐานว่ามีบางส่วนได้ฉีกขาดและหายไป ตัวอักษรบรรจงสวยงาม มีบางที่ลบเลือนไป

จินดามณี เป็นวรรณกรรมที่สำคัญเรื่องหนึ่งของไทยที่มีมาแต่สมัยอยุธยา เนื้อหาของเรื่องจินดามณีนั้นเป็นแบบการเรียนการสอนพื้นฐานด้านอักขรวิทยา และการประพันธ์บทร้อยกรองประเภทต่างๆ พื้นฐานด้านอักขรวิทยา เช่น อักษรศัพท์ ว่าด้วยคำศัพท์ที่มักเขียนผิด ความหมายของศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาบาลี-สันสกฤต และเขมร ตัวอย่างคำที่ใช้ ส, ศ, ษ ตัวอย่างคำที่ใช้ไม้ม้วน ไม้มลาย เป็นต้น ด้านบทประพันธ์ร้อยกรอง ได้อธิบายโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนประเภทต่างๆ รวมทั้งยกตัวอย่างฉันทลักษณ์นั้นๆ ประกอบด้วย

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า เรื่องจินดามณี เป็นตำราที่ได้รวบรวมถ้อยคำที่อาจเขียนผิด เช่น คำยืมภาษาต่างประเทศ คำพ้องรูป พ้องเสียง ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในภาษาเขียน รวมถึงการอธิบาย พร้อมยกตัวอย่างวิธีการแต่งคำประพันธ์ต่างๆ จึงสันนิษฐานว่า หนังสือจินดามณี เป็นแบบเรียนสำหรับผู้ที่จะถวายตัวเข้ารับราชการ หรือผู้ที่ฝึกหัดเป็นกวีในสมัยนั้น[๒]

สมุดไทยดำเรื่อง จินดามณี ของวัดท่าพูด จ. นครปฐม ที่นำมาปริวรรตในครั้งนี้ น่าจะเป็น จินดามณี ฉบับความพ้องของนายมหาใจภักดิ์ เพราะในหน้าปลาย หน้าที่ ๑๑ ของส่วนที่ ๑ มีโคลงว่า

๏ จินดามณีนี้	นายมหา
ใจภักราชสมยา	เศกให้
ฉลองลักษณเทิยบทานมา	สามฉบับ แล้วพ่อ
เลือกแต่ล้วนควรไว้	สืบส้างสิษย์สอน ฯะ ๛

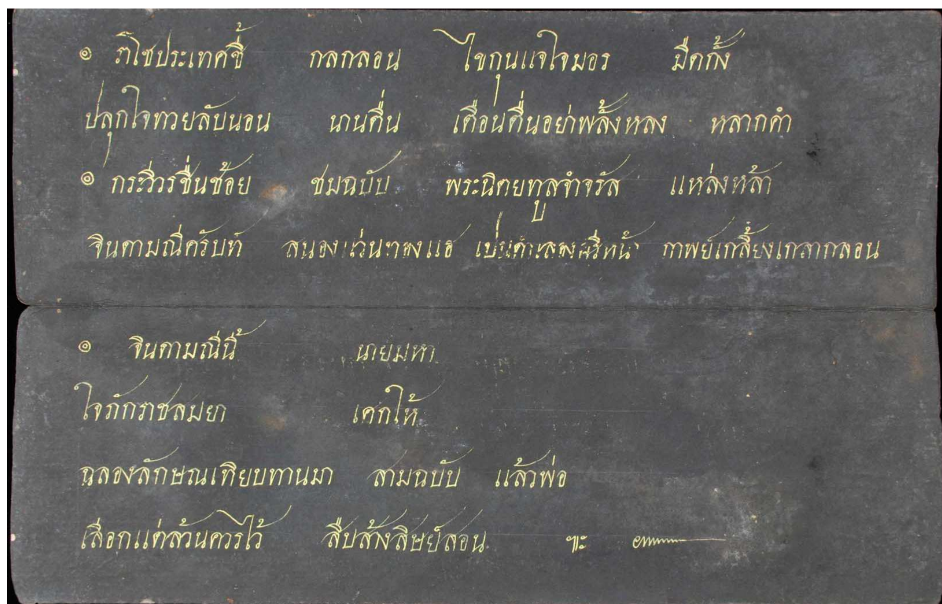
[๑] นักวิจัยประจำโครงการอ่านและปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ระยะที่ ๑ : วรรณกรรมวัดท่าพูด, ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๑.

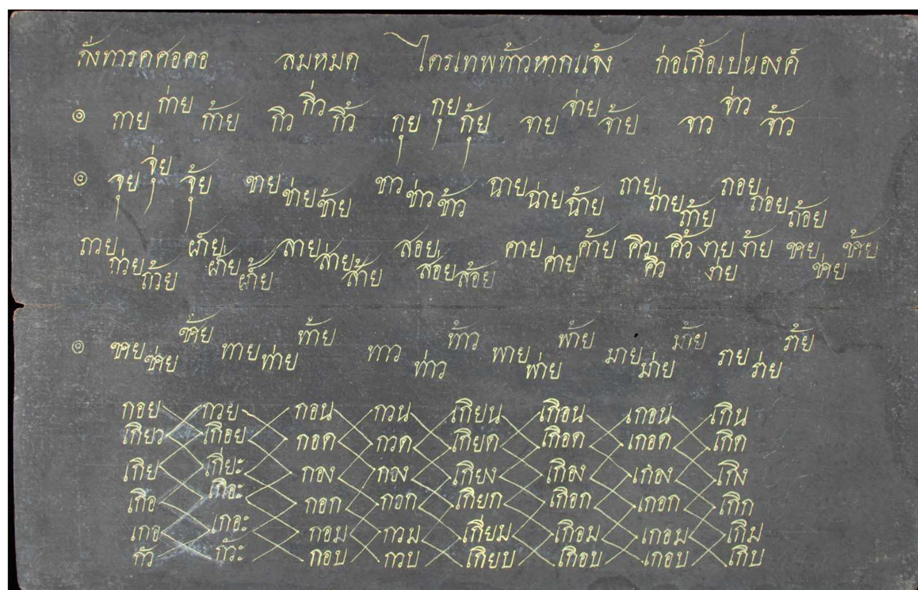
[๒] กรมศิลปากร, **จินดามณี**, พิมพ์ครั้งที่ ๖ งานฉลอง ๒๐๐ ปี วันคล้ายวันประสูติพระเจ้าบรมวงษ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ - ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๒ (กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาชน จำกัด, ๒๕๕๑), ๗.

ส่วนผู้คัดลอกจินดามณีเล่มนี้น่าจะเป็น นายม่วง เพราะปรากฏชื่อว่า นายม่วงเขียน ในส่วนปกของหน้าสมุดไทยดำ

ภาพตัวอย่างสมุดไทยดำเรื่อง จินดามณี







ส่วนที่ ๑

หน้าปก

⊙ สมุด จินดามณี เล่ม ๑ นายม่วงเขียน ฯะ ๛

หน้าต้น

หน้า ๑

(คำนมัสการ)[๓]	๏ นโมนะมัสการปรนม	อภิวาทวันทา
	เมแห่งตูปรพฤดิปรา	รพภโดยจำนงใจ
	⊙ อัสฤจงมีแก่มนสา	ทรเจตนาใน
	ตรัสสพุทธัสสวรไตร	ภพโลกยนาโถ

หน้า ๒

	⊙ ทรงนามพระภควโต	พุทธภาคยเดโช
	พระองคคืออรหโต	อันหักกรรมสงสาร
	⊙ ลำมาลำพุทธัสสพระสรร	เพชฺญโพธิโอฬาร
	ตรัสไญยธรรมวรญาณ	ประเสริฐเลอศไกร

หน้า ๓

	⊙ นบธรรมพระมกุฎิไตรย์	ปิฎกกุตรมีใน
	โลกุตราวรวิไสย	ยวิเศศศุกษุม
	⊙ ยอกรกาญจนกฤษดาญ	ชวลิตกันภุม
	พุทโธรสาธิกชุมนุม	คณสงฆอรรษฎารย์

หน้า ๔

	⊙ เสรจ์ถวายศรีโรตมภิวัน	ทิยข้านมัศการ
	ไตรรัตนทิพวรญาณ	มหามหาศจรรย์
	⊙ เดชานุภาพวรไตร	รัตนโชติพรายพรัน
	จงศุขสวัดชยสวรร	ยาธิบัดิมากมี

หน้า ๕

	⊙ ข้าขอประกอบอักษรแถลง	สรรพภาคยวาที
	นานาวุตโตไทยวจี	นามศับทเสรจ์การ ฯะ ๛
(ตัวอย่างคำที่ใช้ ส.)	๏ สรรเพชฺญสรัทธรรม	แลสงฆประเสริฐแก่นสาร
	สัรบสูตรสดับนิแลสังหาร	แลแพสยสัตยา

---

[๓] คำในวงเล็บด้านซ้ายมือของบทและในเนื้อหาที่ต้นฉบับลบเลือน ผู้ปริวรรตสอบทานกับจินดามณี ฉบับพระโหราธิบดี

หน้า ๖

	๏ โกสุมภเกสรสมบัติ	แลสวัดิโสภา
	เสาร์สุริยสวรรคแลสุรา	สุรสิทธิสมภาร
	๏ สมเดจ์สหัสนยเสมอ	สีหปราชฺญสงกรานต์
	สัมฤทธิสมาธิสบสถาร	สุวภาพสุนธร

หน้า ๗

	๏ สมบูรรณสาครแลสินธุ์	สมุทสมสมร
	สารถีสมรรถสร	แลตรัสสละสมาคม
	๏ เสรจ์เสดจ์แลสังขพัสดุ	ดุสิตยเสวตรเสวยรมย์
	ปราสาทสาตรสัตวสม	นักนิสาธุสงสาร

หน้า ๘

	๏ แสนสนุกนิสาวสนม	แลสดุดีโสดนมัศการ
	สอลอทังปวงก็บริหาญ	ประเพทนานา ฯ อันนี้บังคับสอลอ ฯ ๛
(ตัวอย่างคำที่ใช้ ศ.)	๏ ไพศาไขศิขรพิเศศ	แลศัรบศรัทธา
	ศัตรูแลศุขศุทอา	ศรภขไศยรัศมี

หน้า ๙

	๏ อาศรมศีลแลสิวา	ศรโศตรเสรษฐี
	อากาศแลพิศมสุลิ	ยศศักดิอัศวา
	๏ โสพัศภิเศกแลปีศาจ	แลกุศลศาลา
	ศึกศรีศรบงแลศิรา	ทศศุภศฤงฆาร

หน้า ๑๐

	๏ ศาโรชโศกแลประเทศ	ศศิธรประกาศมาน
	ศอคอนี้ปราชฺญผู้ชำนาญ	ก็ประกอบในวาที ฯ อันนี้บังคับศคอ ฯ๛
(ตัวอย่างคำที่ใช้ ษ.)	๏ บุษยาแลกฤษณกฤษ	เขษมกระษัตรษัตรี
	โอภาษจักษุมหิษี	รักโทษภูษา

หน้า๑๑

	๏ อักษรรากษษแลยัก	ษแลเกษบุษบา
	พฤกษาฤาษรีบุรุษมา	นุษยภิษุเหาะหรรษ์
	๏ ปักษรีมหิษรแลปราชฺญ	ธก็ผูกเปนเชิงฉันท์
	สิบสี่นี้นามคือวสัน	ตดิลกโดยหมาย

หน้า ๑๒

	๏ สบศรับท์กล่าวนิยมไว้	(บมิคลาศมิคลาคลาย)
	เพื่อให้มหาชนทังหลาย	ผู้จะอ่านจะเขียนตาม
	๏ สอลอแลศอษอ	ก็ประกาศทังสาม
	พิเศศโดยนาม	ประเภทภาษา

หน้า ๑๓

(ไม้ม้วน ๒๐ คำ)	๑ หนึ่งโสดคือไม้ม้วน	ไม้มลายอเนกา
	ประกอบเปนฉันธา	ผู้พิเศศอย่าหลงไหล
	๏ ใฝ่ใจแลให้ทาน	ทังนอกในแลใหม่ใส
	ใครใคร่แลยองใย	อันใดใช้แลใหลหลง

หน้าปลาย

หน้า ๑

(ฤาษีแปลงสาร)	๏ จบเสรจ์สำเรจ์เรื่อง	(บัง)คับ
	จิ(น)ดาม(ณีฉ)บับ	บอกแจ้ง
	หนึ่งคืออักษรสรับ	สังเขป
	(ทัง)วุ(ฑ)โตไทแกล้ง	กล่าวไว้เปนครู
	๏ หนึ่งคออักขระต้น	สารแถลง
	ทังจำแหนกแจกแจง	ถี่ถ้วน
	โทเอกอเนกแสดง	โดยเลศ
	วุดโตกาพยกลอนล้วน	เลิศล้ำพึงเรียน

หน้า ๒

	๏ หนึ่งอักษรเลกล้วน	ฦกลับ
	ทังศุภสารพระสดับ	มากถ้อย
	อิกสุนักชาไศรยสรับ	สารสืบ
	หนึ่งบูรพิพัทสร้อย	สรับพร้องเปนกล
	๏ อักษรไทนับแกล้ง	เปลี่ยนผลัด
	ไทหลงสงไสยอรรถ	ยิ่งพ้น
	ฤาษีแปลงสารสวัสดิ	สนเท่ห
	ลับฦกตรึกยากล้น	เล่หล้ำกำบัง

หน้า ๓

	๏ อักษรจัดถัดเนือง	โดยดับ
	เป็นสารสืบสี่ฉบับ	บอกไว้
	เขบ็จขบวรควรคำนับ	อุปเทศ
	นรชนสนใจได้	ชื่อเชื้อเมธา
	๏ ลิขิตวิจิตรส้รอย	ศุภอรรถ
	ดั่งมณีจินดารัตน์	เลิศแล้ว
	อันมีศิริสวัดิ	โสภาคย
	ใครรู้คือได้แก้ว	ค่าแท้ควรเมือง

หน้า ๔

⊙ จบเสรจ์อาจาริย์แก้ลง　　เกลาสาร
โคลงกาพย์กลกลอนการ　　เรียบร้อย
มธุรศพจนบันหาญ　　โอวา(ท)
ฟังเร่งเสนาะเพราะถ้อย　　ถี่ถ้วนทุกคำ

⊙ กขฃคฅฆง จฉชซฌญ ฎฏฐฑฒณ ดตถทธน บปผฝพฟภม ยรลวสหฬอฮ

⊙ กก๙ ก๊ก๊๑ก๊ิก๊๒กุ๑กุ๒ ๓ก๓๓ก๖ก๖ก๘ก๓ก๙กํ๙ก๕๔ ฯะ ๛

หน้า ๕

⊙ ค๊ดถ๊งรํ๙ภ๊งถ้๙　　บ(ว๙ยวน)
หลง๖หลม๓(มอ)ฝน　　อยู่ด้วย
๖นฝั๕นว๙รศอั๕น　　๓อม๘อช
๓ปนน๊รั๕นดรฤ๙ม้วย　　๓๓ต่ตั๕งคน๊งถ๊ง

(อย่างโคลงแช่งน้ำพระพัฒน์)

⊙ จักรพรรดิภูเบศแม้น　　มนมท
หลานเทพศรีเสาคด　　แก่นไท้
จดุรัษฐิกรลาบท　　สบศาษภร
พระรวมอรรถม้วนไว้　　แว่นแจ้งใจตรัส

หน้า ๖

⊙ จึ่งจะสอนสยามพากยพู้น　　อักษร
ตราประสงษเกลากลอน　　เรียบร้อย
ควรเปนปิ่นอาภรณ์　　กวีกาพย์
ทูลศีศะสนองสร้อย　　แง่งาม

⊙ ท่านเกลากลอนเกลี้ยงราบ　　รยงสนธิ์
ตัวไต่ตามสัรพญูน　　ถี่ถ้อง
เอาออาที่อนนต์　　อย่าขาด
ในส่วนที่ต้องตั้ง　　แต่งตรา

หน้า ๗

⊙ เอาพยญชนกอาทิ　　หอวสาน
พนพรรคพกคานต(ยา)　　คลาศแคล้ว
ในพรรคแบงพกคานต์　　เปนพาคย์
ใช่ที่ควรอย่าแส้ว　　ใส่ลง

⊙ กลอน ก อย่าวากเว้น　　ก รับ
ข ค ฆ จงคง　　คู่ไว้
กลอน จ จงคำนับ　　จ อยู่ คงแฮ
แม้นว่า จ บได้　　ฉ ช ณ ฯ รองคืน ฯ

หน้า ๘

๏ กลอน ฎ จงได้คู่	ฎ รับ
ถ ท ธ เสร็จสรบ	สระทิ้น
ต ทันตจงไตคับ	ต คู่ กันแฮ
แม้นว่าบได้พื้น	ถ ท ธ เอาต่าง
๏ กลอน ป ผ พ ภ	นับร้อง ชอบแฮ
แม้อื่นเอามาขวาง	โทษแท้
รลอกอักษรสนอง	มาโนช
ใดชอบใดแม้ได้	เลือกเอา

หน้า ๙

๏ วยรสงขวยรโสดเว้ญ	วยรศัพท์
อันใส่สลเคา	พรอกพร้อง
รลอกฉลองรลอกทับ	สุรโทษ
กลอนพินท์กลอนภักต้อง	ดั่งฉวยง
๏ วยรคำทุรโนศบ้าย	ปุนรุก เล่าแฮ
พินธ์เอกพินธ์โทพยง	แพ่งไว้
นิยมทำนุกพระ	ภูเบศ
กลอนกาพย์บได้เศร้า	สว่างไสย

หน้า ๑๐

๏ ราโชประเทศชี้	กลกลอน
ไขกุนแจใจมอร	มืดกั้ง
ปลุกใจทวยลับนอน	นานตื่น
เตือนตื่นอย่าพลั้งหลง	หลากคำ
๏ กระวีวรซื่นช้อย	ชมฉบับ
พระนิตยทูลจำจรัส	แหล่งหล้า
จินดามณีศรับท์	สนองแว่น ทองแฮ
เปนดำเลองศรีหนา	กาพย์เกลี้ยงเกลากลอน

หน้า ๑๑

๏ จินดามณีนี้	นายมหา
ใจภักราชสมยา	เศกให้
ฉลองลักษณเทียบทานมา	สามฉบับ แล้วพ่อ
เลือกแต่ล้วนควรไว้	สืบส้างสิษย์สอน ฯะ ೭~

ส่วนที่ ๒
หน้าต้น

หน้า ๑

- นิกรวิหคมัวมูล ร้องจะแจ้วจูรจรุงใจ
- นิกรวิหคสบสไหม ร้องรวังไพรวนัศถาน
- นิกรวิหคชื่นบาน ชมพระสมภาร ธ เสดจ์จร
- นิกรวิหคประเอิยงอร บินณอัมภรก็ร่อนเรียง

หน้า ๒

- นิกรวิหคเมีนเมียง ศัรทจำเรียงธราดล
- ooooȯooooȯoooooo ๑๖ มิได้กำหนดครุลหุดูหย่างกาพยสารวิลาศศินี ฯะ ๛
- ชมสัตวคณาโจษจล มฤคาอนนต์

อเนกมฤคีเคียง

- พยัคฆาพยัคฆีรายเรียง ชมคู่หมู่เมิยง

ก็ด้อมกระหึมครึมคราง

หน้า ๓

- หัษดินทร์กรินทร์ฉวัดฉวาง ตรแตร้นแล่นพลาง

แลบางจรวดชมกัน

- รมังรมาดผาดผัน เค้ลาคู่คลอกัน

แลลูกน้อยแล่นแนม

- กาษรตัวโตรดมาแกม เพราะพรรณมาแปม

ก็ปนด้วยด้วยโคถึกเถลิง

- สิงสีห์หมีเหม้นรานเริง วิ่งเลิ้ยวลองเชิง

กต่ายกแตแจจล

หน้า ๔

- สบสัตวนาเนกอนนต์ ในพื้นอรญ

อรัญิกาอาไสรย

- **ม** ◡◡◡ **ส** ˈˈ◡ **ช** ˈ◡ˈ **ส** ˈˈ◡ **ต** ◡◡ˈ **ต** ◡◡ˈ **ครุ**[๔] ๑๙ กลดั่งนี้ชื่อสัททัลลวิกีฬิตฉันท์ ฯะ๛

อกฺกเสฺสหิยทิ **มฺษชาสตตคา** **สทฺทลฺลวิกฺกีฬิตํ**

- เบิ้องบันในวันเวศนาดรนุไพร แถวทานน้ำไหล รริน
- นานามัจฉาก็ว่ายคล้ายนุจรถวิล แถกสาครแลสิน ธุหนอง

---

[๔] ตัวอักษรหนาในเนื้อหา ต้นฉบับเขียนด้วยอักษรขอมไทย

หน้า ๕

๏ กุงกั้งกรกฎกุมแลกุมภิรก็ปอง แฝงฟาดฉเนียรนอง ฉฉาน

ม	ร	ภ	น	ย	ย	ย
◡ ◡ ◡	◡ ˌ ◡	◡ ˌ ˌ	ˌ ˌ ˌ	ˌ ◡ ◡	ˌ ◡ ◡	ˌ ◡ ◡

๏ **มฺรภาโยโยตฺรเยนตฺติมุนยติยุตาสทฺทรากิจฺจยุตายํ** ๒๑ กลดั่งนี้ชื่อว่าสัทราฉันท์ ฯะ๛

๏ โกมลเดียรดาษนทีธาน ปรทุมกุสุมบาน งามตระการปานประดับตา

๏ บัวเผื่อนลิ้นจงอเนกา วิวิธวิจิตรมา รุตรำพาก็หอมขจร

หน้า ๖

๏ เฟื่องฟุ้งเสาวคนธเกษร สกลคณภมร บินประเอิยงอรววิชม

๏ สุราคนา สุโสภนา รบิรโก สำมนสิ ภิวันทโน สเรกโน รตินทิวัง ฯะ ๛

๏ ○ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○ ○ ๒๘ ฯะ ๛

๏ มิได้กำหนดครุลหุดูหย่างกาพยสาร วิลาษศิณี ฯะ ๛

หน้า ๗

๏ **สุสารโท มหิทฺทิโก มหาอิสี สุปาทจ กฺกลกฺขณี**
วราหรี วรนฺฑทา สุสิลเส ฏฐโลกเซ ฏฐโกรหา
กิเลสโล ภโทสมา นโมหกา วิมุตฺติโก ฯะ ๛

๏ สรวมชีพขอถวาย บังคมโดยหมาย ภักดีภิรมย์ เสร์จจำนอง-

หน้า ๘

ฉันท์ จำแหนกนิยม วิธีนุกรม เพื่อให้แจ้งแจง

๏ ซึ่งเผดจ์ตามใน ในวุดโตไท คณะสำแดง ยัติยุตติ สัญากรแถลง กำหนดอย่าแคลง นิพันธฉันทา

๏ ถวายด้วยประดิพัทธ์ ปราโมทมานัศ รัดรึงปรีดา ลอองทุลี พระบาทภูวนา ยกนารถ

หน้า ๙

มหา คุณาปราการ ฯ ฯะ ๛

๏ ถ้าจำทำลลำนำ ๑๑ หย่างกาพยสารวิลาษศินี มิได้กำหนดครุลหุ กำหนด แต่กลอนฟัดกันโดยนิยมนี้ ○ ○ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○ ○ ○̇ ○ ○ ○ ○ ○ ○

๏ ครันเช้าก็หิ้วเช้า ชายป่าเต้าไปตามชาย
ลูกไม้จึ่งครันงาย

หน้า ๑๐

จำงายราชอดยืน

๏ เปนใดจึ่งมาค่ำ อยู่จรหล่ำต่อกลางคืน
เหนกูนี้โหดหืน มาดูแคลนนี้เพื่อใด ฯะ ๛

๏ ปางพระสาศดาจอมไตร เสดจ์ประดิษฐานใน
ดุสิดมิ่งแมนสวรรค์
แมนสวัสดิสมบัติอนัน อเนกแจจรร
พิพิทธ์โภไคสูรรย์

หน้า ๑๑

๏ โภไคสวรรยามากมูล มากมายเพิ่มภูน
อนันตเนืองบริพาน

๏ บริโภคประดับนฤมาลย์ นฤมลแกมกาญจน์
ปัทธมเพริดพรายพรรณ

๏ พรายเพรีดรัศมีจรัสจรัน จรัสแจ่มสาวสวรรค์
โฉมประภาพพิมล

๏ พิมาลทองทิพยโสภณ โสภาคไหรญ
มนีประดับชัชวาลย์

หน้า ๑๒

๏ ชัชวัชประดากากาญจน์ แกมวิบดาล
วิมาลมาศดำเกิง

๏ ดำกลยิ่งเทพยบันเทิง บันทางสำเริง
สำราญสำฤทธิสมบูรรณ

๏ สมบัติพิพรรฒเพียบพูล เพียบเพญไพบูลย
โชติเสวยศุขสานต์

๏ ศุขสวัดิสรัพแสนสฤงฆาร สิงคิดตระการ
ดูริยดลตรีบำเรอ

หน้า ๑๓

๏ บำรัศพยัชนีรมเยอ รมเยศศุขเลอ
ฉกามเทพบมิปาน

๏ บมิเปรียบดุสสิตพิมาน พิมลโอฬาน
ดิเรกพ้นพรรณา

๏ พรรณาอักษรฉันทา ฉันทเทียบอักขะรา
เปนนาคบริพัน

๏ ฉันท์ฉบำนาคบิพันธ ๑๖ สรรเสริอญสมบัติดุสิต ฯะ ๛

หน้าปลาย

หน้า ๑

สกดไม้ค้อนหางวัวนั้นเปนกลาง สกดไม้โทลงดังรูปขอนั้นเป็น

๏ อักษรเสียงสูง ๑๑ แม่นั้นคำต้นให้อ่านสูงแล้วลดลงไปตามที่ไม้เอกไม้โทนั้น ฯะ ๛

๏ ขา ฉา ผา ฝา สา หา
ข่า ฉ่า ผ่า ฝ่า ส่า ห่า
ข้า ฉ้า ผ้า ฝ้า ส้า ห้า

๏ อักษรกลาง ๙ แม่นั้น คือ กจฎฏดตบปอ นี้คำต้น ฯะ ๛

หน้า ๒

ให้อ่านเปนคำกลาง แล้วจึ่งอ่านขึ้นไปตามไม้เอก แล้วอ่านลงไปตามไม้โทดั่งรูปจั่วนั้น

ก่า จ่า ด่า ต่า บ่า ป่า อ่า
๏ กา ก้า จา จ้า ดา ด้า ตา ต้า บา บ้า ปา ป้า อา อ้า

๏ อักษรเสียงกลางก้องต่ำ ๒๔ ตัวนั้นคำต้นให้อ่านเป็นกลางแล้วอานทุ้มลงแล้ว

ค้า ง้า ช้า ท้า
แล้วอ่านสูงขึ้นไป ตามไม้เอกไม้โท ๏ คา ค่า งา ง่า ชา ช่า ทา ท่า

หน้า ๓

น้า พ้า ฟ้า ม้า ย้า ร้า ล้า ว้า ฮ้า
นา น่า พา พ่า ฟา ฟ่า มา ม่า ยา ย่า รา ร่า ลา ล่า วา ว่า ฮา ฮ่า

๏ เมื่อแจกควบกันเปนประโยชนโดยโวหารโลกยให้อ่าน ตามตัวตนดั่งนี้ ฯะ ๛

กลิ กวิ ตริ อยิ
๏ กลกลา กลี ๏ กวกวา กวี ๏ ตรตรา ตรี ๏ อยอยา อยี ๏ ขวขวา ขวิ ขวี

ปลิ ปริ
๏ ฉลฉลา ฉลิ ฉลี ๏ หนหนา หนิ หนี ๏ ปลปลา ปลี ๏ ปรปรา ปรี ฯ

หน้า ๔

๏ พลพลา พลิ พลี ๏ พรพรา พริ พรี ๏ หวหวา หวิ หวี ๏ หลหลา หลิ หลี

๏ ควควา ควิ ควี ๏ ขลขลา ขลิ ขลี ๏ ผลผลา ผลิ ผลี ฯะ ๛

๏ อักษร ๑๕ เหล่านี้ คือ กิกึกุกะ กกกดกบเกิยะเกือะเกอะกัวะเกะแกะ

โกะเกาะ นี้คำตาย ๏ กนกงกมนั้น อ่านแต่เสียงเดิยวตามตัวสูงตัวต่ำจึ่งผัน

หน้า ๕

เปนสามคำตามไม้เอกไม้โทนั้นเถิด ๏ กนกันกาน กินกีนกึนกืนกุนกูน

เกนแกนโกนกอนกวนเกียนเกือนเกอนเกิน ๏ กงกังกาง กิงกีงกึงกืงกุงกูง

เกงแกงโกงกองกวงเกียงเกืองเกองเกิง ๏ กมกัมกาม กิมกีมกึม

กืม กุมกูมเกมแกมโกมกอมกวมเกียมเกือมเกอมเกิม ฯะ ๛

หน้า ๖

ก่าน จ่าน ก่าง ก่าม
๏ กาน ก้าน ๏ จาน จ้าน ๏ กาง ก้าง ๏ กาม ก้าม ๏

กิ่ง จ่าง ขึ่น แค้น ชึ้น
๏ กิง กิ้ง ๏ จาง จ้าง ๏ ขึ่นขึ้น ๏ แคนแค่น ชึนชึ่น

ขิง ขิน คุ้ง แย้ง ยิ้ง
๏ ขิ่งขิ้ง ขึ่งขึ้ง ๏ คุงคุ่ง ๏ แยงแย่ง ๏ ยิงยิ่ง

สง ขิม จิ่ม ยิ้ม แจ่ม
๏ ส่งส้ง ขิ่มขิ้ม จิม จิ้ม ยิมยิ่ม แจม แจ้ม

หน้า ๗

แย้ม หม กล่า
๏ แยม แย่ม ห่ม หั้ม ลม ล่ม ล้ม กลา กล้า

กว่า ตร่า ปล่า (ปร่า) อย่า
๏ กวา กว้า ตรา ตร้า ปลา ปล้า ปรา ปร้า อยา อย้า

คล้า คว้า คร้า พล้า พร้า
๏ คลา คล่า ควา คว่า ครา คร่า พลา พล่า พรา พร่า

มล้า เคล้า ใคร้ ครู้ ฉลา
๏ มลา มล่า เคลา เคล่า ใคร ใคร่ ครู ครู่ ฉล่า ฉล้า

หน้า ๘

ผลา หนา หมา ขวา เศรา
๏ ผล่า ผล้า หน่า หน้า หม่า หม้า ขว่า ขว้า เศร่า เศ้รา

เกยกายกาว กิวกีวกึยกืยกุยกูยเกวแกวโกยกอยกวยเกียวเกือยเกียเกียะเกือเกือะ
เกอเกอะกัวกัวะเกะแกะโกะเกาะกุ๋กรรมกอก่อก้อกัยกือ ฯะ ๛
๏ เกยนั้นอ่านแต่เสียงเดิยวตรงไปตามตัวสูงตัวต่ำ จึ่งผันออกเปนสามคำ

หน้า ๙

ตามไม้เอกไม้โท แล้วอ่านซ้ำจงให้ชำนาญเปนอนุโลมปติโลมโดยนิยมดั่งนี้ ฯะ ๛

๏ นโม ก ข จึ่ง ก กา
ตามอักษรอรรถา แต่งไว้
กนกงกดกมมา ตามต่อ
กบกกเกยสุดไซ้ สิบนี้คำไท
๏ รังสฤษฎิ์พระแต่งตั้งง สลอ
รังรักษเกีดษบอ บอกแจ้ง

หน้า ๑๐

ดั่งทารคศอคอ สมหมด
ไตรเทพท้าวหากแจ้ง ก่อเกื้อเปนองค์

ก่าย กิ่ว กุย จ่าย จ่าว
๏ กาย ก้าย กิว กิ้ว กุย กุ้ย จาย จ้าย จาว จ้าว

จุ่ย ขาย ขาว ฉาย ถาย ถอย
๏ จุย จุ้ย ข่าย ข้าย ข่าว ข้าว ฉ่าย ฉ้าย ถ่าย ถ้าย ถ่อย ถ้อย

ถวย ฝาย (สาย) สอย
ถ่วย ถ้วย ฝ่าย ฝ้าย ส่าย ส้าย ส่อย ส้อย คาย ค่าย ค้าย คิว คิ่ว คิ้ว งาย ง่าย ง้าย ซาย ซ่าย
ซ้าย

หน้า ๑๑

๏ ซาย ซ้าย ซ่าย ทาย ท้าย ท่าย ทาว ท้าว ท่าว พาย พ้าย พ่าย มาย ม้าย ม่าย ราย ร้าย ร่าย

กอย	กวย	กอน	กวน	เกียน	เกือน	เกอน	เกิน
เกียว	เกือย	กอด	กวด	เกียด	เกือด	เกอด	เกิด
เกีย	เกียะ	กอง	กวง	เกียง	เกือง	เกอง	เกิง
เกือ	เกือะ	กอก	กวก	เกียก	เกือก	เกอก	เกิก
เกอ	เกอะ	กอม	กวม	เกียม	เกือม	เกอม	เกิม
กัว	กัวะ	กอบ	กวบ	เกียบ	เกือบ	เกอม	เกิบ

หน้า ๑๒

๏ จินดามณีนี้ พระโหราธิบดีเดิมอยู่เมืองสุกโขไทยแต่งถวาย

แต่ครั้งสมเดจ์พระนารายณ์เปนเจ้าลพบูรี ฯะ ๛

๏ **ตฺริวิฆนมสฺตุเมโตติ พยุตฺโตทยกฺรวิโย** ฯะ ๛

อันว่ามุนีนารถนักปราชฺญผู้ใด ใครจักเรียบระเบียบอรรถา

หน้า ๑๓

ภิปรายนิยายกาพกลอน ฉันทพิสานเรียบอรรถด้วยรัสะทิฆะ กลระเบียบ

รบอบประกอบศรับทามหานิมาน ตรการด้วยพฤษโตไท ไกรกำภีร์สาตรา

คมผสมอรรถ ให้รู้จักกฤตการดั่งนี้ ผิจนิพนธโคลงกาพย์ก็ดี

โคลงคำกามก็ดี โคลงนิราศก็ดี โคลงสังวาษก็ดี โคลงลันโลง